

cazurilor, mijloace lexico-gramaticale (adverbe, locuțiuni adverbiale, prepoziții etc.), pe când limba rusă – morfeme prefixale.

Cum aspectologia este un compartiment relativ nou al lingvisticii, cercetările care analizează fenomenul aspectualității sunt de mare interes pentru comunitatea științifică. Chiar dacă poate fi calificat drept un fenomen universal, în funcție de specificul fiecăreia în parte, limbile conțin mijloacele specifice ce redau modul desfășurării acțiunii în timp. Studiile dedicate formulelor echivalente, precum cel propus de cercetătoarea Aliona Sobol, *Echivalente românești ale verbelor prefixale aspectuale din limba rusă (studiu contrastiv)*, reprezintă un câștig real în domeniul lingvisticii românești.

Petronela Savin²

*

Ioan Milică, *Fabrica de fraze: Eminescu în lumea presei*, București, Editura Universității din București, 2023, 262 p.

În volumul *Fabrica de fraze: Eminescu în lumea presei*, universitarul ieșean Ioan Milică repune în discuție publicistica lui Mihai Eminescu, insuficient explorată din punct de vedere lingvistic. Bun cunoscător al creației eminesciene, Ioan Milică își propune să surprindă profilul stilistic al publicistului Eminescu în contextul spectacolului discursiv al presei sfârșitului de secol XIX. Sunt utilizate în acest scop mijloacele științelor limbajului, cu precădere elemente de retorică, stilistică, pragmatică, lingvistica textului. Lucrarea se adresează însă unui public larg, instrumentele cercetării lingvistice fiind puse în slujba receptării generale.

În primele capitole ale volumului, este surprins spiritul epocii, ilustrându-se modul în care schimbările sociale se oglindesc la nivelul presei. Industrializarea cuvântului sub supremația tiparului a condus la transformări ireversibile ale discursului scris. Ioan Milică surprinde, în contextul evoluției acestei industrii, statutul ziaristului, o meserie fără un traseu clar în ceea ce privește pregătirea profesională, insuficient așezată în contextul social al schimbărilor sfârșitului de secol. Se înfățișează un tablou detaliat al progresului la nivelul științei tipografice, gazetăria eminesciană oferind cercetătorului informații valoroase în acest sens. Procesul alert de modernizare a orașelor a determinat o societate a contrastelor, reflectată ca atare și în publicații. Începuturile presei românești stau sub semnul sincronizării și imitației materialului occidental. Dovadă stau și cele mai longevive publicații care au acoperit perioada 1829-1843: *Albina românească* (editată de Gheorghe Asachi) și *Curierul românesc* (tipărit de Ion Heliade-Rădulescu). Deși drumul gazetăriei de-a lungul epocii se dovedește a fi sinuos, aceasta își găsește o formă de organizare compozițională care, după Ioan Milică, ar corespunde cu o *zonă informativă* (știrile), o *zonă deliberativă* (exprimare de opinii, scrisori publice), o *zonă directivă* (sfaturi și recomandări) și o *zonă publicitară* (reclame).

După o primă parte a volumului, care se concentrează asupra prezentării presei de la sfârșitul secolului al XIX-lea, în partea a doua a lucrării, accentul cade pe ilustrarea profilului ziaristicii lui Mihai Eminescu. Ioan Milică analizează câteva particularități ale stilului jurnalistic eminescian, structura articolelor și efectul lor

² Universitatea „Vasile Alecsandri” din Bacău

retoric, metaforele privilegiate (lumea ca mașinărie sau organism viu, ziarul ca piesă de teatru), împletirea filonului cult cu cel popular, știința polemicii și folosirea invectivei. Autorul acordă un interes special modului în care Eminescu valorifică literatura sapiențială. Expresia populară este atent cizelată de condeiul poetului, servind ca instrument pentru reflectarea actualității: „La Eminescu, secvența populară este turnată cu meșteșug artistic într-un aliaj expresiv în care sunt topite și elemente de intertext din sursele culte” (p. 149).

Clamarea devalorizării limbajului, impulsionat de beția de cuvinte și de mașinăriile infernale ale discursului fără fundament, reprezintă una dintre luptele pe care le-a purtat Eminescu în gazetărie. Acesta își găsește în cititor un aliat în combaterea delictelor jurnalistice, implicându-l ca personaj al diverselor istorisiri. Cititorul trăiește, observă și analizează, în calitate de participant activ, aspectele sociale și culturale ale vremii. Ioan Milică analizează relația transparentă a ziaristului cu cititorul, de care întotdeauna se ține cont: „Lectorii trebuie întreținuți, adică informați și formați” (p. 93). Eminescu încheie cu cititorii săi *un pact de lectură* tacit manifestat prin cele trei funcții ale limbajului: informativă, formativă și performativă. Ioan Milică vede publicistica eminesciană ca pe una de tip formativ, ce vizează menținerea și dezvoltarea unor capacități de interpretare și adaptare din partea lectorilor. Cititorul este implicat *într-o lectură a lumii* pe care o descifrează cu simț critic: „Prin acest discurs despre discurs, cu generoase infuzii intertextuale, scriitorul încheagă și dezvoltă viziunea sa asupra realității, tot astfel cum un prozator nu înfățișează lumea ca atare, ci proiectează o reprezentare a acesteia” (p. 104).

O atenție specială acordă Ioan Milică reprezentării presei ca *teatru al vieții*, înfățișând cititorilor cum orchestrația compozițională a publicisticii eminesciene capătă note ale artei dramatice. Autorul face un inventar al metaforelor ce descriu spectacolul publicistic, valorificând prototipul lumii ca teatru: *comedie, piesă, reprezentație/teatru, spectacol, farsă, păpușerie, bălci* etc. Eroii de teatru ai lumii creionate de Eminescu sunt ipostaziați sub diverse roluri: *actori, comedianți, figurine, păpuși, paiațe, bufoni, panglicari* etc.

Cititorul va fi impresionat de rolurile variate pe care le pune în act Eminescu în organizarea spectacolului de limbaj. Dincolo de scena teatrului la care cititorii sunt părtași, întreaga recuzită lingvistică menită să alcătuiască discursul gazetăresc amintește de repetițiile actorilor și de tiradele oratorilor. Ioan Milică identifică prezența a două planuri existențiale: *planul de suprafață*, comedia, în care plasează eroul dramatic reprezentat de popor, și *planul de adâncime*, tragedia: „cele două reprezentații, una grotescă și caricaturală, cealaltă nefericită și fatală, intensifică antiteza dintre fragilitatea idealurilor nobile: adevăr, cinste, muncă și demnitate și sălbăticia teatrului cotidian al vieții, măcinat de demagogie, corupție, violență și josnicie” (p. 158).

Lectura cărții oferă o (re)descoperire a universului publicistic eminescian prin transparentizarea mecanismelor artei sale. Ioan Milică reconstituie cu minuție spectacolul presei de la sfârșitul secolului al XIX-lea în care Mihai Eminescu, în calitate de protagonist, joacă într-un registru al lucidității superioare.

Denisa Gherman (Zaldea)³

³Universitatea „Vasile Alecsandri” din Bacău